

na Notranjskem:

Hladnik Primaž iz Blatne Brezovice,
Brus Jožef v Spodnjem Logacu,
Petkovšek Janez iz Rovt,
Dekleva Lavoslav v Košani.

Gospodarji, kateri dobijo bika belanskega rodú (Möllthaler), jih dobijo brž, ko bodo kupljeni, in tudi njihova imena se bodo potem razglasila, da kmetje po vsi deželi izvedó, kam morejo svoje krave peljati, kedar se pojajo. Pri tej priliki pa tudi povemo, da so nekateri biki, letos kupljeni in na deželo dani, še premladi, da bi bili že zdajci za pleme; gospodar, ki je tacega še mladega junca dobil, ga tedaj ene mesece še ne sme spuščati, sicer se pokazi dober namen, ki ga družba kmetijska hoče s plemenskimi biki doseči.

Še nekaj pa ima odbor povedati gospodarjem, ki so za bika prosili, in sicer to, da 80 gospodarjev je želelo bika dobiti, al denarja smo imeli le za 21 bikov — po takem se letos nikakor ni môgla prošnja vseh vslišati; al kar letos ni bilo mogoče, bode vprihodnje, ker se je nadjati, da sl. ministerstvo kmetijstva bode živinoreji dobilo podpore tudi v prihodnjih letih.

Odbor družbe kmetijske kranjske.

Šolske stvari.

Niža gimnazija v Kranji.

Njenemu programu na čelu stoji sestavek v slovenskem jeziku pod naslovom: „O domači odgoji in njenem uplivu na vspeh šolske mladine“, v katerem pisatelj gosp. Žolgar starišem, učiteljem in učencem govori o dolžnostih, katere naj spolnujejo, da naša šola dobro odgoji mladino. — Šolsko sporočilo kaže 6 profesorjev, 80 učencev, izmed katerih je 9 stipendistov s 665 gold. 20 kr. podpore. To smo radostno brali, ker spričuje, da tudi na kranjski gimnaziji, kateri bi bilo čedalje več učencev želeti, dobivajo se štipendije. Po narodnosti je naštetih 62 Slovencev, 7 Nemcev (ali „Reinblut“ ali „Kreuzung“ iz slovenske in nemške krvi, to ni povedano) in 1 Lah. Razvrščeni so v abecednem redu, tako da bralec celó nič ne izvé, kateri so se učili bolje, kateri slabeje. Čemu je to dobro, ne vemo, — vodja nam pa tudi ni povedal.

Viša gimnazija v Mariboru.

Njen program priobčuje dva sestavka; nemški je pod naslovom „Marburger Namenbüchlein“, s katerim pisatelj Rudolf Reichel objavlja vse priimke, ki se do 1600. l. nahajajo v mariborskih listinah. Ž njim menda hoče dokazati, da je Maribor nekdanj bil nemško mesto; ker pa opomni, da se je ta imenik od tistih dob do danes bistveno spremenil, in to s tem, da so se ondi naselili Slovenci, zato odtod izhaja, da je Maribor sedaj slovensko mesto. Zakaj se vendar tudi ne véde slovenski? — Slovenski sestavek prof. Jan. Pajka priobčuje stari rokopis Kranjskega mesta, o katerem Valvasor piše, da ga kranjski meščani zarad tega tako zelo skrivajo, ker ga — nimajo. Ta zanimivi rokopis, kateri po Trstenjakovem mnenju je bil pisan med letom 1486. in 1493., je kos starega pisma slovenski — toda z nemškimi črkami — napisane prisege župana, svétnika in porotnikov Kranjskega mesta. Prof. Janko Pajek, kteremu smo hvaležni, da je to starino iz prahú arhivnega pritiral na beli dan, v tem sestavku dalje govori in sicer o pravopisu tega spomenika, o zvukovnih zamembah v njem, o gramatiških obrazih premembnih besed, o njegovi sintaksi; dalje razlaga nekatere njegove besede ter navaja nekatere tuje in po tujem jeziku posnete besede in izraze; o posebnosti 4. nemškega dela in

nemških nadpisov, o sestavi govora v tem rokopisu; v katerem slovenskem narečju je pisan in v katerem času je pisan ta rokopis in o važnosti njegovem. — Šolske vesti kažejo 11 profesorjev, 4 suplente in 3 postranske učitelje, dalje učence v abecednem redu, katerih je bilo konec leta 276, in to: 101 Nmec, 172 Slovencev, 1 Lah, 1 Magjar in 1 Hrvat; po veri so zunaj enega vsi katoličani. — Nemcev se je slovenščine učilo 76, toraj samo 25 ne. V ljubljanskih srednjih šolah je v tem obziru veliko slabejše. Odkod neki to, da se ljubljanski Nemci tako bojé slovenščine, ker vendar brž po dovršenih šolah beračijo uradniškega kruha med nami? Če hočete, vam povemo taka imena.

Vélika gimnazija v Oseku.

Izvestje te gimnazije priobčuje v vvodnem članku „meteorologičke pažnje od 1866. do 1868. l.“ profesorja Jurija Penza. Profesorjev je štela ta gimnazija 14, med katerimi so trije Slovenci, katere so po imenu povedale poslednje „Novice“; tudi naš vrli gosp. Josip Starè je med njimi, učeč zemljepis in povestnico, in vrh tega tudi sodelavec pri meteorologičnih pažnjah. — Učencev je bilo koncem leta 275, in sicer 207 rimokatoličanov, 41 gréko-iztočnih in 27 izraelitov. — Izmed štipendij te učilnice omenjamo podporo, ki so jo dobivali učenci iz zaklada prevzvišenega biskupa gosp. dr. Josipa Jurija Strossmajerja; uživalo je to njegovo podporo 9 učencev, ali po 20, 30, 40 ali celó po 100 gold. Povsod tedaj častni spominek preblagega jugoslovanskega mecena. Slava mu!

Znanstvene stvari.

Sporočilo

o XVII. odboru skupščini Matice slovenske.

v Ljubljani 1. avgusta 1870. l.

(Konec.)

4. Račun o gospodarstvu z Matičino hišo je v odsekovem imenu dal gosp. Sovan ter blagajniku izročil čisti njen dohodek, ki znaša 377 gold. 90½ kr.

5. Namesti blagajnika prebere g. tajnik račun za preteklo društveno leto od 1. julija 1869. do 1. julija 1870. l., ki ga odbor predloži VI. občnemu zboru.

6. Zgodovina o „Vodnikovem rokopisu“ je bila vpletana v tajnikovo sporočilo.

7. Prošnja g. prof. Pajka se je rešila tako, da se razun zemljovidov, katerih zdaj Matica še ne more lahko darovati, podeli mariborskim dijakom doslé na svitlo danih Matičinih knjig po 10 iztiskov, ki naj jih gosp. profesor o ugodni priliki po svoji previdnosti razdeli marljivim gimnazijskim učencem. Na prošnjo za zemljovide se ozir vzame pri 2. natisu.

8. Kteri dan bodi VI. občni zbor, o tem se izreče želja, da v 2. polovici meseca septembra, pravica dan določiti, gré predsedništvu.

8. Tajnik naznani, kateri odborniki po pravilih odstopijo konec društvenega leta, in ti so 1866. leta izvoljeni, namreč: gg. dr. Jan. Bleiweis, Anton baron Cojs, Luka Svetec, Iv. Vavrù, Jož. grof Barbo, Jož. Gorup, † Ant. Janežič, dr. Jož. Ulaga, Andr. Winkler in g. Mat. Majar (izvoljen 1868. l.), ki je odstopil iz Matice (in pa gosp. dr. Lovro Toman — 1869. l. izvoljen — ki je umrl 15. avgusta t. l.).

Prof. Marn odboru naznani, da hrvaško-srbske slovnice prof. S. Žepić pošlje v dveh mesecih I. del do skladnje ter poprosi, naj se posebno z ozirom na slovenske učence sprejame ta knjiga za prihodnje leto.

Gosp. dr. Krek javi, da mitologija, ki jo spisuje za Matičin letopis, utegne obsegati kacih 12 pól in da

utegne za-nj biti toraj preobširna, naj se odloči morebiti v posebni knjigi za 1872. l. Sklene se, da kedar se rokopis zgotovi, določijo to presojevalci. Po tem spregovori o narodnem blagu in posebej o Stanko Vrazovi zapuščini, katero naj Matica skoro spravi na svetlo, in odbor naprosi g. dr. Kreka, da jo prevzame, na tanko pregleda, morebiti za natis vredni in v prihodnji odborovi seji ali ustmeno ali pismeno o tem predlaga (dr. Krek privoli tej želji ter sprejme Stanko Vrazovo zapuščino).

Pri tej priliki se naznanja, da se obrok za narodno slovstveno blago podaljša do meseca maja 1871. leta. Naj se toraj podviza, kdor nabira narodno blagó.

Gosp. dr. Razlag svetuje, naj a) z ozirom na to, da je Slovencem véliki „Naučni slovník“ zložiti sedaj še silo težko, da pa bi v mali obliki vzlasti bolj priprostim pri branji časnikov itd. bil prav koristen in potreben, odbor predlaga občnemu zboru, da se pred unim ta spravi na svetlo, in b) da z ozirom na želje in svete mnogih vnanjih družnikov in posebej odbornikov naj Matica sklene dajati na svetlo znanstven časopis, ki naj bi izhajal vsaj v zvezkih na vsake tri mesece, ter pošiljal ustanovnikom zastonj, sicer pa prodajal naročnikom. Poslednji nasvet vzlasti krepko podpira dr. Krek. Po mnogem razgovarjanji in prevdarjanji se sklene, da g. dr. Razlag v obeh nasvetih spiše bolj določno osnovo, jo predloži odseku za izdavanje knjig Matičinih, kateri naj ji po odboru po tem predlaga občnemu zboru.

V tej seji sprejete nove ude Matice slovenske naznanimo drugi pot.

Oklic.

Matičinega opravičnega reda 16. §. d) se glasi tako-le: „Odboru je posebna dolžnost skrbeti, da vsak ud dobi diplomu o sprejemu, ako je želi in hoče Matici povrniti stroške, ktere naznani odbor“.

Znano je, da je blagi, prerano umrli g. dr. Lovro Toman sam preskrbel prekrasne diplomu in Matici podaril vse tri plošče, v ktere je vrezana.

Da odbor izvé, koliko iztiskov mu je naročiti, zato razglašá ta-le poziv:

Kdor izmed Matičinih udov želi prejeti diplomu, naj se ali neposrednje ali po poverjeniku kmalu oglasi pri tajniku, kateremu naj določno napiše natančen naslov, kateri želi, da se vpiše v diplomu ter mu za vse Matičine stroške priloži petdeset krajcarjev.

Iz odbora Matice slovenske v Ljubljani 5. septembra 1870.

Dr. E. H. Costa, predsednik.

Anton Lésar, odbornik in tajnik.

Eno noč na gorenskih planinah.

Spisal A. K. Poženčan.

Dokler mi bije srce za prekrasno našo slovensko domovino, dokler mi ne zagrne večna noč rajskega prizora, ki se mi prostira pred očmi, ozirajočemu se v preromantične gorenske planine, ne pozabim one čarobne noči, ki sem jo preživel na visocih planinah tik Grintovca.

Sešlo se nas je bilo precej veliko število prijateljev, med njimi tudi neki nekdanji moj profesor in nekaj družih čestitih gospodov po dokončanem šolskem izpitu v Cerkljah, pri ondotnem vrlem županu, kjer smo se pripravili in okrepčali za dolgo in težavno pot na visoke planine.

Akoravno nam je „Jupiter pluvius“ žugal resno,

zdajci in zdajci izliti svoje vodene oblake na nas, nismo se strašili, kajti navdušena „Naprej zastave Slave“, ki se je mogočno razlegala iz slehernega grla, oživila nam je srca za vse težave, ki so nam pretile na potovanji. Mogočen strel in radostno ukanje, ki je votlo odmevalo v globocih prepadih in pečenih tišinah, spremljalo nas je vedno, in čist planinski zrak hladil nam je potne srage, ki so se vlivale po vsacem obrazu.

Tako smo dospeli do prve postaje.

Kaj milo nas je pozdravljalo vbrano zvonjenje iz male cerkvice sv. Ambroža, poleg ktere se vstavimo, hoté se prvič malo okrepčati.

Tiha noč je že prostrla svoja temna krila nad prijazno dolino, ki se je odpirala globoko pod nami, nobena zvezdica ni migljala na nebu, blede luno so zakrivali gosti oblaki, le tam in tam zabliščala je kaka lučca iz daljave ter se zopet vtrnila, ko posedemo krog velicega ognja, ki je mogočno plapolal in čarobno zlatil sivo pečevje, ki nas je obdajalo na levo.

In zopet so zapeli milo zvonovi, mogočni strel je odmeval v nižavi in prekrasna pesem „V gorensko oziram se skalnato stran“ donela je strastno v bratinski pozdrav Triglavu velikanu čez nočne visocihine.

Nehoté se zamislim pri tem veličestnem prizoru in moj duh je plaval daleč nazaj v zgodovino prejšnjega časa. V spomin mi pride nemila osoda, bitka preteklost našega zatiranega naroda, ko se je zbiral v nočeh pri ognji, naznanjaje krutega sovražnika, ki mu je žugal zopet zatreti blagostan in tiho srečo v mirnih dolinah.

Iz teh nemilih domišljij predrami me mogočni strel, ki je naznanjal, da se napotimo dalje do pastirskih koč, kjer hočemo prenočiti. Bila je vže pozna noč in čakala nas je še precej dolga težavna pot, ki pelje čez samo goščavo. Ni čuda, da nas tudi najbolj vtrudi, ker bila je jako kamenita in strma, a vendar ravno zarad tega prav zanimiva, saj vže Latinec pravi:

„Jucunda est memoria praeteritorum malorum“.

Jako se razveselimo, dospevši do vrha, kjer se prostira prijazna dolinica s čvetero pastirskimi kočami.

Nenadni strel prebudí urno pastirje, ki se jako čudijo, da pridemo tako pozno in v taki temini.

Kmalu je v koči, katero je čarobno razsvetljeval ogenj, ki ga urno zanetimo, vse živo.

Prav po stari slovanski šegi posedemo zdajci krog ognjišča in kupica sladkega dolenca se začne vrstiti, ki nam zopet okrepča trudne noge in zbistri zaspane oči. Jamejo se tudi razlegati premile narodne pesmi, ki tako prijetno božajo sleherno srce, in vname se živa radost, ktere iščeš zastonj v elegantnih salonih visocih palač; srčna zadovoljnost, ki se nahaja le v leseni koči priprostega pastirja.

Dolga hoja in težavna pot ste nas jako vtrodile.

Kmalu jame vtihovati vesela družba, govoričice pohajajo, ogenj na ognjišču le poredkoma še zaplapolje in žarno obseva zaspane obraze okrog sedečih.

(Dalje prihodnjič.)

Mnogovrstne novice.

* Ena najlepših cerkev na svetu — stolna cerkev v Strassburgu „Münster“ imenovana je pokončana; velikanska cerkev z najvišim turnom, ki jo je zidal Nemeec Ervin iz Steinbacha (poleg Badna), leži v razvalinah, pokončana od Nemcev! To je divjaštvo, vandalizem, da mu ga ni para, in to je delo onega naroda, ki se ponaša s tem, da ga je Bog stvaril za to, da bi omiko širil po svetu! Da, da — omiko Atilovo, kterelega Slovenci imenujemo „šibo božjo“. — Strassburg je veliko mesto na Francoskem, kjer divjá zdaj *